

**აჭარის ტურიზმის ინდუსტრია
მდგრადი განვითარების მოთხოვნათა ჭრილში**

**ADJARA TOURISM INDUSTRY IN TERMS
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT REQUIREMENTS**

მზია ხოსიტაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი

Mzia Khositashvili

Georgian Technical University
Georgia, Tbilisi

ABSTRACT

In recent decades, the number of people interested in visiting Georgia has increased, which has been reflected in the growth of the country's economy and the living standards of the population. Like many developed countries, tourism has become a catalyst for the country's economic growth. The paper focuses on the concept of sustainable tourism development as a desirable and politically correct approach to tourism development. An important role for sustainable development is to try to make tourism, as one of the largest industries in the world, more sustainable and to provide future generations with the opportunity to meet their needs.

Sustainable development of tourism includes three directions - ecological, social, and economic aspects. The basis of success lies in establishing a balance between them. The article cites UN development resolutions on achieving better and more sustainable goals for the entire planet. Problems of poverty alleviation, inequality, prosperity, justice, ecological and climatic challenges also apply to the field of tourism.

The tourism industry is developing rapidly in Adjara as well. Unique natural conditions, Black Sea coastline, an abundance of cultural and historical monuments, protected areas, beautiful landscapes of mountainous Adjara contribute to the development of extreme tourism and ecotourism. In addition to creating jobs in both the local tourism sector and adjacent sectors, there are environmental threats. The goals of Georgia's sustainable tourism development by UN requirements in Adjara include: improving the living standards of the local population, ensuring a pleasant life for visitors, maintaining the quality of the natural environment that directly affects

both the population and visitors.

The article focuses on poverty alleviation mechanisms. These mechanisms have been activated in Adjara, as evidenced by the examples in the article. Infrastructure projects have been funded to promote tourism in the Adjara region through the joint efforts of the Government of Georgia, local authorities, and international organizations; The population was employed in local tourism organizations; Assisted in setting up a small and medium-sized family tourism business; Encouraged care for biodiversity conservation and promoted environmental projects. The article expresses the opinion on the industrial use of gemstones and medicinal plants to promote the goals of sustainable development.

საკვანძო სიტყვები: აჭარის ტურიზმი, ტურიზმის პოლიტიკა, მდგრადი ტურიზმი, მდგრადი განვითარება, მაღალმთიანი აჭარა, ფრინველების მიგრაცია.

Keywords: Adjara Tourism, Tourism Policy, Sustainable Tourism, Sustainable Development, Highland Adjara, Bird Migration.

საქართველოში ტურისტული პოტენციალით გამორჩეული აჭარა ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 20-იანი წლებიდან ტურიზმისთვის მიმზიდველ მხარედ განიხილებოდა. იმ პერიოდში აქტიურ დასვენებას „პროლეტარულ ტურიზმად“ მოიხსენებდნენ და, შესაბამისად, მისი განვითარებაც მშრომელთა სასოფლო-სამეურნეო და წარმოების ციკლს უკავშირდებოდა. საინტერესოა ის გარემოება, რომ „პროლეტარული ტურიზმის“ განვითარების მესვეურები სხვადასხვა სახის ტურისტული პროდუქტის განვითარებას ადგილობრივ მცხოვრებთა სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობასაც უკავშირებდნენ. აჭარის ტურიზმის განვითარება სამ ძირითად კატეგორიად დაიყო; პირველ კატეგორიაში მოიაზრებოდა მშრომელთა ექსკურსიებისა და ტექნიკური ლაშქრობების მოწყობა ჩაისა და ციტრუსების პლანტაციებში, ეთერზეთების, თამბაქოსა და ბუნებრივი საღებავების მწარმოებელ ქარხნებში; მეორე და მესამე კატეგორია თავისუფალი დროის გატარების მსურველებისთვის მხარეთმცოდნეობითი და ეთნოგრაფიული ხასიათის ექსკურსიებს ითვალისწინებდა. ტურიზმის განვითარებისთვის, აჭარის სანაპირო ზოლის გარდა, მაღალმთიანი აჭარის ათვისებაც საკმაოდ მიმზიდველ პერსპექტივას სახავდა. „პროლეტარული ტურიზმისა და ექსკურსიების ორგანიზაციის“ ყურადღების მიღმა სამომავლოდ არც ჩაქვისა და კინტრიშის განვითარება დარჩენილა, მტირალას ქედის ფართო პლატო კი – სანატორიუმების მშენებლობისთვის ყველაზე მოსახერხებლად იქნა აღიარებული (Татарихов 1936: 267).

თითქმის საუკუნემ განვლო და უკვე დღეს აჭარას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს საქართველოს ტურიზმის, როგორც ეკონომიკის

პრიორიტეტული დარგის განვითარებაში. 2019 წლის 27 დეკემბრის მონაცემებით, საქართველოში 9 300 000 მილიონი საერთაშორისო მოგზაურის ვიზიტი დაფიქსირდა, აქედან აჭარაში – 2 002 540 საერთაშორისო მოგზაურის ვიზიტი (<https://batumelebi.netgazeti.ge/news/251081>), 2019 წლის იანვარ-ნოემბერში საქართველომ საერთაშორისო მოგზაურობიდან 3,1 მლრდ დოლარზე მეტი შემოსავალი მიიღო (<https://bm.ge/ka/article/2019-wlis-ekonomikuri-machveneblebis-mimoxilva/46374>).

მართალია, ტურიზმი პირდაპირ გავლენას ახდენს ქვეყნის ეკონომიკაზე და სავალუტო შემოსავლების ზრდასთან ერთად იზრდება სამუშაო ადგილები, უმჯობესდება მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხი, მაგრამ ამ სიკეთეებთან ერთად ჩნდება ეკოლოგიური საფრთხეც, დარგისათვის დამახასიათებელი სეზონურობა, რაც მოსახლეობის სოციალურ მდგომარეობაზე აისახება. ეს არის ის პრობლემები, რომელიც მდგრადი განვითარების მიზნებს უკავშირდება. „მდგრადი განვითარების მიზანია დააკმაყოფილოს დღევანდელი მოთხოვნები ისე, რომ არ დააზარალოს მომავალი თაობები და საფრთხის წინაშე არ დააყენოს მათი მოთხოვნების დაკმაყოფილება“ (ხოფერია 2012: 33). მდგრადი განვითარების კონცეფცია სამყაროს აღიქვამს როგორც ერთიან სისტემას.

მდგრადი განვითარების 17 მიზანი მთელი პლანეტისთვის უკეთესი და უფრო მდგრადი მომავლის მისაღწევად მიღებულია და განსაზღვრულია 2030 წლამდე გაეროს წევრი ყველა ქვეყნის მიერ 2015 წელს გაეროს გენერალური ასამბლეის 70-ე სესიაზე. ეს მიზნები ჩვენ წინაშე არსებულ თანამედროვე გლობალურ გამოწვევებს ეხება: სიღარიბის, უთანასწორობის, კეთილდღეობის, მშვიდობისა და სამართლიანობის საკითხებს, ასევე კლიმატურ და ეკოლოგიურ გამოწვევებს. 17 პუნქტიდან ერთ-ერთი სწორედ მდგრადი ტურიზმის ხელშეწყობი პოლიტიკის შემუშავებასა და დანერგვას ითვალისწინებს და გულისხმობს სამუშაო ადგილების შექმნას, კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციას, ეკოლოგიური საფრთხის თავიდან აცილებას.

ტურიზმის მდგრადი განვითარება აისახება ეკოლოგიურ, სოციალურ და ეკონომიკურ მიმართულებებზე: ბუნებრივი რესურსები დაცული უნდა იყოს ტურიზმის ნეგატიური გავლენისაგან (ახვლედიანი 2012: 78). ტურისტული პროდუქტის მოხმარება არ ქმნის სოციალურ დისპარმონიას ტურისტებსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის. „ტურისტული საქმიანობისგან მიღებული მოგება ადგილობრივი მოსახლეობისთვის შემოსავლის წყაროა“ (იქვე: 79).

საქართველოს ტურიზმის მდგრადი განვითარების მიზნები გაეროს მოთხოვნათა შესაბამისად ითვალისწინებს: ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაუმჯობესებას, ვიზიტორებისათვის სასიამოვნო ყოფის უზრუნველყოფას, იმ ბუნებრივი გარემოს ხარისხის შენარჩუნებას, რომელიც უშუალოდ ზემოქმედებს როგორც მოსახლეობაზე, ისე ვიზიტორებზე. ყურადღება გამახვილებულია ასევე მსოფლიო ტურისტ-

ტული ორგანიზაციის (UNWTO) მიერ გამოვლენილ სიღარიბის დაძლევის 7 მექანიზმზე. ამ მექანიზმების ამოქმედებით შესაძლებელია სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის დასაქმება ადგილობრივ ტურისტულ ორგანიზაციებში, ტურისტული პროდუქტებით მომსახურებაში მათი ჩართვა, მათი დამსაქმებელი საწარმოების წახალისება, მცირე და საშუალო ზომის საოჯახო ტურისტული ბიზნესის დაფუძნებაში დახმარება, ტურისტების ჩართვა პროდუქციის წარმოებაში, ინფრასტრუქტურული პროექტების დაფინანსება ტურიზმის ხელშესაწყობად.

მიუხედავად იმისა, რომ მრავალი წლის მანძილზე აჭარის რეგიონი ზღვაზე დასვენებასთან ასოცირდებოდა, ისტორიულ-კულტურული ძეგლების სიმრავლემ, დაცულმა ტერიტორიებმა (კინტრიშის დაცული ტერიტორია, მტირალას ეროვნული პარკი, ქობულეთის დაცული ტერიტორიები და მაჭახელას ტრანსსასაზღვრო დაცული ტერიტორია), ფლორისა და ფაუნის სიმდიდრემ, ხელი შეუწყო ეკოტურიზმის (სოფლად დასვენების ტურიზმი, ღვინის ტურიზმი, ფრინველებზე დაკვირვება) განვითარებას. მკვლევართა აზრით, ეკოტურიზმი შესაძლოა იქცეს ქვეყნის ან რეგიონის ბუნებრივი რესურსების გაძლიერებულ ექსპლოატაციაზე ორიენტირებულ ინდუსტრიის სერიოზულ ალტერნატივად (ბერიძე 2012: 196).

აჭარის რეგიონზე მორგებული პროგრამების დანერგვითა და მათში საერთაშორისო ორგანიზაციების აქტიური მონაწილეობით ადგილობრივმა მოსახლეობამ ალღო აუღო თანამედროვე გამოწვევებს, თავისი წვლილი შეიტანა მდგრადი ტურიზმის განვითარებაში. შუახევის რაიონში, ქედაში, ევროკავშირის ENPARD პროგრამის ფარგლებში მხარდაჭერით განხორციელდა პროექტი „ქედა ლიდერი“. მასში ჩაერთო შერვაშიძეების ოჯახი, რომელთაც მანამდე 1,05 ჰექტარ მიწაზე 3200 ძირამდე ვაზი გააშენეს ჩხავერის ჯიშის ყურძნის პროგრამით, მათ შორის: ცოლიკოური, ოჯალეში, დირბულა და 24 დასახელების საკოლექციო ჯიშის ყურძენი. მთის ბუნებისა და ნატურალური ღვინის მოყვარული ტურისტებისთვის „ქედა ლიდერმა“ დააფინანსა შერვაშიძეების მამულში 4 კოტეჯის – სიძველის ეფექტის მქონე ნაღის ტიპის კეთილმოწყობილი ხის კონსტრუქციის მოწყობა, ქედის ადგილობრივი განვითარების ჯგუფის (LAG) ხელშეწყობით ექსტრემალური სპორტის მოყვარულთათვის ვენახში მოეწყო ზიპლაინი. ტურისტთა ნაკადმა იმატა შერვაშიძეთა მარანში, ადგილობრივებისთვის სამუშაო ადგილები გაჩნდა.

ქედის ადგილობრივი განვითარების ჯგუფის (LAG) მიერ ეკონომიკური საქმიანობის დივერსიფიკაციისა და ტურიზმის ხელშეწყობი, ასევე, ქალის როლის გაძლიერების პროექტის ფარგლებში, სოფელ ვაიოში დაფინანსდა ლამზირა ხინიკაძის მცირე საფუტკრე მეურნეობა, გაფართოვდა არსებული თაფლის წარმოება, აშენდა ფუტკრის სახლი. თაფლის ჩამოსასხმელი დანადგარისა და თაფლის არყის გამოსახდელის შექმნის შემდეგ გაიზარდა ფუტკრის პროდუქტების წარმოება. აქ ტურისტებს და ადგილობრივ

დამსვენებლებს შესაძლებლობა აქვთ დაათვალიერონ თავლის მეურნეობა, უშუალო მონაწილეობა მიიღონ თავლის ამოღების პროცესში და დააგემოვნონ წაბლის, აკაციის, მინდვრისა და ყვავილის თავლი, თავლისა და ფიჭისგან დამზადებული არაყი.

მდგრადი ტურიზმის განვითარებისა და ადგილობრივთა ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის სახელმწიფოს ინფრასტრუქტურული პროექტების რეალიზების თვალსაჩინო მაგალითებია ტურისტული ბილიკების მოწყობა ჭვანის ხეობაში. ეს ადგილი ფოლკლორითა და მუსიკალური ტრადიციებითაა გამორჩეული. ხეობაშია ფანდურების სახელოსნო, შესაძლებელია მუსიკალური ინსტრუმენტის მზადების პროცესზე დაკვირვება, მონაწილეობა და მათი შექმნა. ვიზიტორების ყურადღებას იპყრობს ბათუმიდან 58 კილომეტრით დაშორებულ ხეობაში ძველი, 300 წლის წინანდელი ხის წისქვილები. წისქვილების სოფლამდე მისასვლელი ტურისტული ბილიკი ხაბელაშვილების სახელით ცნობილი თაღოვანი ხიდიდან მოეწყო. ბილიკი ერთ მხარეს მდინარესა და ტყეს მიუყვება (აქვეა საპიკნიკე ადგილები), მეორე, კლდოვანი მხარე კი ექსტრემალური სპორტისთვის საჭირო ინფრასტრუქტურის მოწყობას ითვალისწინებს. მოგზაურებს შეუძლიათ ჭვანის თაღოვან ხიდზე გასეირნება, X-XI საუკუნის ოთოლთას ციხის დათვალიერება, წყლის წისქვილზე დაფქვილი სიმინდის მჭადისა და ჭვანის ხეობის თავლის შექმნა. აქვეა აგვისტოშიც კი თოვლიანი ჯვარიმინდორის მთა ალპური მცენარეებით (<https://visitajara.com/ka/>).

უნდა აღინიშნოს, რომ აჭარა სამკურნალო მცენარეთა გენეტიკური რესურსითაც გამოირჩევა. ზღვისპირა აჭარაში ველურად გავრცელებული ჭურჭლოვან მცენარეთა შორის 140 სახეობა სამკურნალო თვისებებით ხასიათდება. სამკურნალო მცენარეებს იყენებენ თრომბის, მხედველობის გაუმჯობესების, ანთებითი პროცესების, ჩიყვის და ა.შ სამკურნალოდ. (ვარშანიძე 2017: 209). საზოგადოების ინფორმირება ეთნობოტანიკური ტრადიციებისა და ფიტოპროდუქციის პოპულარიზების მიზნით მდგრად გამოყენებას უზრუნველყოფს, ხშირად ტურისტებიც ინტერესდებიან ადგილობრივი სამკურნალო მცენარეებით. სპეციალისტები თვლიან, რომ უნიკალური ენდემური და აბორიგენული ჯიშები გადაშენების პირასაა, ხოლო ბიომრავალფეროვნების შესანარჩუნებლად გენეტიკური რესურსის წარმოშობის არეალში უნდა მოხდეს და უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ამ რესურსებზე ხელმისაწვდომი კონტროლის მექანიზმი.

ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისა და ეკოტურიზმის განვითარების თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია მაჭახელას ეროვნული პარკი, რომელიც კოლხური ტყეების გადასარჩენ დაცული ტერიტორიების ჯაჭვს ქმნის, კინტრიშის დაცულ ტერიტორიებთან, მტირალას ეროვნულ პარკთან და თურქეთის ჯამილის ბიოსფერულ რეზერვთან ერთად. ყოველთვიურად მაჭახელას ეროვნული პარკი სათბური გაზების ათასობით ტონას შთანთქავს, რაც ხელს უწყობს კლიმატის ცვლილებების უარყოფითი

შედეგების შერბილებას (<https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/stories/welcome-to-paradise.html>).

გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) ხელმძღვანელის მოადგილე საქართველოში მუნხტუია ალთანგერელი ამბობს, რომ „ეს ადგილი არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ მთელი მსოფლიოს საგანძურია. მაჭახელა უნიკალურ შესაძლებლობებს იძლევა ეკოტურიზმის განვითარებისა და მწვანე ადგილობრივი ეკონომიკის მშენებლობისათვის“. ამ შეხედულებას იზიარებს ლუიზა ვინტონი, გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) ხელმძღვანელი საქართველოში, რომელიც უარყოფს გავრცელებულ მოსაზრებას, რომ გარემოს დასაცავად უნდა შემოიღობოს დაცული ტერიტორიები, რომ ადგილობრივ მოსახლეობას არ მიეცეს მისი გამოყენების საშუალება. „ეს წარმოდგენა მცდარია. მაჭახელის ხეობაში ჩვენ ვაჩვენებთ, რომ ბუნების დაცვა ქმნის დასაქმებისა და შემოსავლის შესაძლებლობებს, მაგალითად, ეკოლოგიური პროდუქტების წარმოებისა და ტურიზმის განვითარების გზით (<https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/presscenter/pressreleases/2018/>). ამ მიზნით, ტყისა და ადამიანის ურთიერთმომგებიანი კავშირისათვის ამოქმედებული პროგრამის ფარგლებში გაეროს განვითარების პროგრამამ (UNDP) გლობალურ გარემოსდაცვითი ფონდთან (GEF) ერთად მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრები ერთ-ერთი ოჯახი ჩართო განახლებადი ენერჯის გამოყენების პროგრამაში და გადაიყვანა შეშიდან თხილის ნაჭუჭის მოხმარებაზე. ოჯახმა შეიძინა მზის გამათბობელი, რომელიც ცხელი წყლით ამარაგებს სასტუმროს. მაჭახელის ხეობაში განახლებად ენერჯის 2019 წლიდან უკვე 100 ოჯახი იყენებს. იმატა ეროვნულ პარკში ვიზიტორებმაც და მათი რაოდენობა 2019 წელს 9000-მდე გაიზარდა. ბუნებრივია, ამ გარემოებამ გამოიწვია მოსახლეობის დაინტერესება ოჯახური სასტუმროების გახსნით, მათ ფონდების დახმარებით გაიარეს მომზადება გიდებისა და გამოყვლებისთვის, შეიძინეს ოჯახური ბიზნესისთვის აუცილებელი უნარ-ჩვევები, სასტუმროს აღჭურვისთვის პირველადი დახმარებაც მიიღეს. განახლებადი ენერჯის გამოყენების პროგრამამ მოსახლეობას საჭირო ცოდნა მისცა შეშის ბიომასითა და მზის ენერჯის ჩასანაცვლებლად.

ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით აღსანიშნავია საქართველოსა და უკრაინის მთავრობების თანამშრომლობითა და ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული კვლევითი პროექტი შავი ზღვის გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გაუმჯობესება (EMBLAS). ზღვის ეკოსისტემის მონიტორინგის ფარგლებში გაცემული გრანტები შავი ზღვის დაბინძურების შესამცირებლად იყო გამოიზნული. გათვალისწინებული იყო პლასტკით დაბინძურება, მიკროპლასტიკის აღმოჩენა 2000 მ. სიღრმეზე, ქიმიური დაბინძურება, შემოჭრილი სახეობების ზრდა და შავი ზღვისთვის დამახასიათებელი სახეობების მიმართ არსებული საფრთხეები. ერთობლივად გატარებული ღონისძიებებისა და კვლევების შემდეგ სახეზეა დადებითი ტენდენციები – გაიზარდა მოსახლეობის ცნობიერება

გარემოსთან მიმართებით, გაუმჯობესდა სანაპიროს ეკოლოგიური გარემო, განსაკუთრებით სარფის, მწვანე კონცხისა და ციხისძირის აქვატორიულ წყლებში, სადაც გამოვლენილია დაბინძურებისადმი მგრძობიარე ინდიკატორი სახეობები; საქართველოს აკვატორიულ წყლებს დაუბრუნდა ევროპული ხამანწკა, რომელიც გადაშენებული იყო ინვაზიური სახეობების გამო; „ღრმა წყლებში ჩატარებული დნმ-ს ციფრული ანალიზის შედეგად გამოვლინდა ევროპული ზუთხის კვალი, რომელიც გადაშენებულად ითვლებოდა“ (<https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/presscenter/pressreleases/2019>).

UNDF-ის წარმომადგენლები საქართველოში ანგარიშებში აღნიშნავენ, რომ შავ ზღვასთან დაკავშირებული ტურიზმი, მეთევზეობა-ნაოსნობა ათეულობით მილიონი ადამიანის საარსებო წყაროა. ისინი ხელს უწყობენ შავი ზღვის ქვეყნების გადაწყვეტილებებსა და თანამშრომლობას, რაც „პირდაპირ უკავშირდება შავი ზღვის რეგიონის ქვეყნების მიერ მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევას, რაც ადამიანებისა და პლანეტის ჰარმონიულ თანაცხოვრებას გულისხმობს“ (<https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/presscenter/pressreleases/2019>).

ტურიზმის ინდუსტრიისთვის რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარება შავი ზღვის სანაპიროზე მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშეწყობასაც გულისხმობს, რაც მოსახლეობის დასაქმებისა და შემოსავლების ზრდის წყაროა. ტურიზმის ინფრასტრუქტურის მრავალფეროვნება იძლევა ისეთივე სქემის შემუშავების შესაძლებლობას საქართველოში, როგორც არსებობს კარგად ორგანიზებული ტურიზმის ქვეყნებში. მაგალითად, აჭარის რეგიონში სავაჭრო ცენტრებისა და საჩვენებელი სახელოსნოები განთავსდება, სადაც დამზადდება და გაიყიდება კონკრეტული რეგიონის სანახელავო ქვებისგან დამზადებული ნაწარმი.

საქართველოში სანახელავო ქვებთან ასოცირდება რამდენიმე რეგიონი, სადაც არსებობს მათი დამუშავების ტრადიცია. სათანადო ხელშეწყობის პირობებში, შესაძლებელია საინტერესო პროექტების განხორციელება. სანაპიროს „ჭრელი“ ქვების მოყვარულთა რჩეულ ადგილად და სანახელავო ქვებით ვაჭრობის სეზონურ ცენტრად ქობულეთი ითვლება. საქართველოში ფერადი ქვების სიუხვე იმედს იძლევა მათ საფუძველზე ფართოდ განვითარდეს მცირე და საშუალო ბიზნესი, მუნიციპალიტეტებში მოეწყოს სათანადო მუზეუმები და განვითარდეს გეოტურიზმი (მაღალაშვილი... 2016: 86). ავტორების აზრით, გამოსაყენებელია, ასევე, მაღალმთიანი აჭარის პოტენციალიც. ადიგენისა და ხულოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარე „გოდერძის ნამარხი ტყე“ თავისი ადგილმდებარეობითა და გაქვავებული ხეების უნიკალური სამუზეუმო ეგზემპლარებით უდიდესი მნიშვნელობისაა და შეტანილია „წითელ წიგნში“, როგორც ბუნების არაორგანული ძეგლი.

გოდერძის გადასასვლელის (უთხისუბანი) გაქვავებული ტყე-ხეები გაოპალებულია. გაოპალებულ ხეებს ადგილობრივები „სოჭიქვას“ უწოდებენ. „კალმასობის“ ავტორი იოანე ბაგრატიონი ოპალს ასე ახასიათებს: „ოპალი ანუ ზღვის ცრემლი არს შაქრისა და რძისფერი, მყარი და მზინვარე ძვირფასი ქვა მეხუთისა ანუ მეექვსისა ხარისხისა მქონებელი“ (მაღალაშვილი... 2016: 86). ასეთი სახის ოპალიდან ყველაზე ლამაზია მწვანე ფერის სახესხვაობა, საიდანაც შეიძლება ქვის ნაკეთობათა დამზადება. ახალციხის რაიონში ცნობილია ოპალიანი ქანი სოფელ ქისათიბში. ჩვეულებრივი ოპალი ცნობილია აჯამეთის ქალცედონის საბადოში, ქობულეთის მიდამოში ზღვისპირზე, ახალციხის აქატის ბუდობებში.

ბოლო დროს აჭარაში სულ უფრო დიდ ინტერესს იწვევს ფრინველებზე დაკვირვების ტურიზმი. შავი ზღვის სანაპიროზე ყოველწლიურად 800.000-ზე მეტი გადამფრენი მტაცებელი ფრინველი აღირიცხება. ბათუმის შემოგარენი, ხელოვანისა და ქობულეთის მუნიციპალიტეტების სოფლები, მტაცებელი ფრინველების მრავალრიცხოვანი მიგრაციის ერთ-ერთი ყველაზე ვიწრო დერეფანია, ამ ფაქტის გამო აღნიშნული ადგილები მსოფლიოში ფრინველების მიგრაციაზე დაკვირვებით მოცულობით მესამეა. უნიკალური კლიმატური პირობები და ტოპოგრაფია განაპირობებს ამდენი ფრინველის ერთ ადგილზე თავმოყრას. 35 სახეობის გადამფრენი მტაცებლებიდან გამორჩეულია კაკაჩას მიგრაცია, არწივების მიგრაცია, წითელფეხება შევარდნების მიგრაცია. ფოტოხელოვანებისა და „ბერდვოჩინგის“ მიმდევრებისთვის ეს სანახაობა დაუვიწყარ შთაბეჭდილებებს ქმნის.

აჭარაში ტურისტების შთაბეჭდილებებისა და კმაყოფილების მაღალ დონეს, რასაც მდგრადი ტურიზმი უნდა უზრუნველყოფდეს, ხელს უწყობს კულტურული ღონისძიებების მასპინძლობაც, ასეთებია „შავი ზღვის ჯაზ ფესტივალი“, კინოს საერთაშორისო ფესტივალი BIAFF, კლასიკური მუსიკის ფესტივალი, ანიმაციური ფილმების საერთაშორისო ფესტივალი „თოფუზ“. ასევე, აღსანიშნავია ტრადიციული დღესასწაულები, რომლებიც აჭარის სხვადასხვა კუთხეში ყოველწლიურად იმართება: „შუამთობა“, „კოლხობა“, „ქედელობა“ და ა.შ. მნიშვნელოვანია MICE (სტრატეგიული თათბირების, შეხვედრების, კონფერენციების, კონგრესებისა და კორპორატიული ღონისძიებები) ტურიზმი. აქტუალობა დაიბრუნა საკრუიზო ტურიზმმაც, რასაც ადასტურებს ყოველწლიურად შემოსული საკრუიზო ხომალდების მზარდი სტატისტიკა და შავი ზღვის აუზის ქვეყნების დაინტერესება ბათუმის მიმართულებით (<https://gobatumi.com/ka/type-of-tourism/cruise-tourism>).

საქართველოს მთავრობის მიერ შეთავაზებული პროგრამის მიხედვით, ტურიზმის პოლიტიკაში ერთ-ერთი სტრატეგიული მიმართულება იქნება საქართველოს გადაქცევა ოთხი სეზონის ტურისტულ ქვეყნად, პროგრამის განხორციელებისთვის მაღალმთიან აჭარაში დაიწყო სამთო-სათხილამურო კურორტების გაშენება. მათ როგორც სამკურნალო-რეკრეაციული, ასევე

გასართობი დანიშნულება აქვთ და ისინი წლის ოთხივე სეზონისთვისაა გათვალისწინებული. მთიანი აჭარის დასასვენებელ ადგილებს შორის გამოირჩევა: ბეშუმი, გოდერძი, გომარდულა, დანისპარაული, ქედლები და ღომას მთა.

დასასრულს შეიძლება ითქვას, რომ აჭარას აქვს უდიდესი პოტენციალი ტურიზმის განვითარებისთვის და განხორციელებული პროექტები სრულ თანხვედრაშია მდგრადი ტურიზმის კონცეფციასთან, რაც მოიცავს ეკოლოგიურ, სოციალურ, კულტურულ და ეკონომიკურ მდგრადობას.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

ახვლედიანი 2012: ახვლედიანი ნ., მდგრადი ტურიზმი, როგორც გლობალური სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენის რაოდენობრივი და თვისებრივი გარდაქმნების პროცესი და განვითარების კანონზომიერებანი საქართველოში. III საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია „მდგრადი ტურიზმი: ეკონომიკა და ბიზნესი“. ბათუმი, 2012.

ბერიძე... 2012: ბერიძე რ., გოგელია მ., ეკოლოგიური ტურიზმის განვითარების სტრატეგიების ფორმირება. მონოგრაფია. თბილისი, 2012.

გაეროს... 2016: გაეროს 2030 წლის მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელების შესახებ (დია მმართველობის პარტნიორობის გზამკვლევის სპეციალური გამოშვება). თბილისი, 2016.

ვარშანიძე... 2017: ვარშანიძე ნ., დოლიძე ქ., თურმანიძე ნ., ზღვისპირა აჭარის ველური ფლორის სამკურნალო მცენარეთა მრავალფეროვნება, V საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „კულტურათაშორისი დიალოგები“. თელავი, 2017.

მაკალათია 2019: მაკალათია ი., წლის ეკონომიკური მაჩვენებლების მიმოხილვა <https://bm.ge/ka/article/2019-wlis-ekonomikuri-machveneblebis-mimoxilva/46374> დამოწმება: 10.04.21.

მაღალაშვილი... 2016: მაღალაშვილი გ., ახვლედიანი ი., საქართველოს სანახელავო ქვეები. თბილისი, 2016.

<https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/presscenter/pressreleases/2019/regional-cooperation-vital-to-protect-black-sea-ecosystem.html> დამოწმება: 10.04.21.

ჩერნიშოვა 2020: ჩერნიშოვა ა. შავი ზღვის კვლევები, 2020 <http://emblasproject.org/> დამოწმება: 10.04.21

ხოფერია 2012: ხოფერია ლ., კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა. თბილისი, 2012.

ჯორბენაძე 2020: ჯორბენაძე რ., წისქვილების სოფელი და სხვა <https://batumelebi.netgazeti.ge/news/296843/> დამოწმება: 10.04.21.

Татаринов 1936: Татаринов А, Аджария, как база туризма и рабочего отдыха. Тбилиси, 1936.